

пляму різними її сторонами, намагаючись зняти всю субстанцію. Для цих цей можна використовувати чисту деревну паличку з ватою.

Аналіз ДНК в останні 10-15 років став незамінним помічником правоохоронців всіх країн. За допомогою такого аналізу можна ідентифікувати не тільки «свіжий» труп, але кісткові останки, що пролежали в землі багато десятиліть – досить порівняти ДНК трупа або скелета з ДНК потенційних родичів.

Однак існуючі методи аналізу далекі від досконалості – вони дорогі, вимагають громіздкого обладнання і, найголовніше, забирають багато часу (іноді аналіз займає кілька тижнів).

Вчені з британської компанії LGC Forensics, яка забезпечує правоохоронців Об'єднаного Королівства та багатьох зарубіжних країн інструментами та обладнанням спеціального призначення для проведення судово-медичних експертиз, створили портативний прилад, який проводить аналіз ДНК прямо на місці злочину.

Раніше експерти ретельно збирали весь біологічний матеріал, знайдений на місці злочину (кров, слина, сліди поту і т.д.), дбайливо упаковували його і відправляли в стаціонарну лабораторію.

Тепер прилад, який отримав назву RapidDNA System, протягом менше 1-го години дасть відповідь, наприклад, на питання, чи належить слина на недопалку, виявленому на місці вбивства підозрюваному чи ні. Таким чином, способи ідентифікації удосконалюються і стають ефективнішими.

Підвищення гарантій захисту прав підозрюваного та обвинуваченого за Кримінальним процесуальним кодексом України

Мельниченко М.М., студент ННІЗН НАВС

Осауленко О.А., начальник кафедри досудового розслідування ННІПФПСКМ НАВС, кандидат юридичних наук

Прийнятий Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України), який набув чинності 20.11.2012 р., зумовив початок нового етапу реформування кримінально-процесуальної діяльності. Навіть проголошення людини найвищою соціальною цінністю та закріплення у Конституції її основних прав та свобод можуть не мати ніякого значення без реальних гарантій здійснення цих прав [1].

Звернемо увагу, що кримінально-процесуальні гарантії – це система правових засобів забезпечення успішного виконання завдань правосуддя й охорони законних інтересів усіх учасників кримінального провадження, що припускає суворе дотримання встановлених законом форм і засад кримінального провадження, закріплення прав учасників провадження та умов їх реалізації, точне виконання обов'язків посадовими особами та органами, що здійснюють кримінально-процесуальну діяльність [2, с. 172]. Концептуальну роль у забезпеченні гарантій захисту прав і законних інтересів учасників кримінального провадження відіграють засади (принципи) кримінального провадження, які нерозривно пов'язані між собою та утворюють єдину систему.

Механізм реалізації кримінально-процесуальних гарантій становить

собою, по суті, усю систему кримінально-процесуальних норм, які задають спрямованість кримінального провадження на досягнення його завдань (стаття 2 КПК України) [3]. Також КПК України містить низку положень щодо захисту прав підозрюваного, обвинуваченого, підсудного та гарантій їх забезпечення на всіх стадіях провадження, що має важливе значення для реалізації багатьох засад кримінального судочинства, зокрема, законності, доступу до правосуддя та обов'язковості судових рішень, змагальності сторін і свободи в поданні ними суду своїх доказів та у доведенні перед судом їх переконливості, забезпечення права на захист, забезпечення справедливого судового розгляду, рівноправності сторін, презумпції невинуватості, свободи від самовикриття, заборони двічі притягуватися до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення та ін.

Найважливішою процесуальною гарантією сторони захисту у кримінальному провадженні є забезпечення права на захист. Це право є загальногалузевим і не може бути обмежене (ст. 64 Конституції України) [1]. Згідно з ч. 1 ст. 20 КПК України підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені КПК України [3].

До числа основних процесуальних гарантій сторони захисту у кримінальному провадженні також відноситься право на справедливий розгляд та вирішення справи у розумні строки незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону (ч. 1 ст. 21 КПК України) [3].

Наступною важливою гарантією забезпечення прав сторони захисту є презумпція невинуватості, згідно з якою особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено у порядку, передбаченому КПК України, і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили (ч. 1 ст. 17 КПК України). По суті презумпція невинуватості як право обвинуваченого вважатися невинуватим є основною гарантією діяльності сторони захисту, бо завдяки їй сторона обвинувачення суттєво обмежується (хоча і формально) у реалізації права здійснювати обвинувальну діяльність [4, с. 208].

За загальним правилом забезпечення підозрюваному, обвинуваченому, виправданому, засудженому права на захист є системою засобів та способів, передбачених та не заборонених законом, виражених у сукупності процесуальних прав, використання та реалізація яких дає змогу учасникам кримінального провадження особисто захищатися від підозри чи обвинувачення у вчиненні злочину, користатися юридичною допомогою захисника, та покладає на слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд обов'язок роз'яснити належні особам права та забезпечити їх право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного або призначеного захисника.

Право на захист у кримінальному провадженні може реалізовуватись у вигляді самозахисту самим підозрюваним, (обвинуваченим, виправданим, засудженим) за допомогою наданих йому процесуальних прав, закріплених у законі, обсяг і зміст яких залежить від процесуального статусу особи та

стадії кримінального провадження, на якій вони можуть бути реалізовані.

У ст. 43 КПК України йдеться про те, що засуджений має право використовувати перелічені в ст. 42 КПК України права обвинуваченого на підставах, у порядку та обсязі, які визначаються особливостями його процесуального статусу та специфікою стадії виконання вироку. Під час розгляду і вирішення питань, пов'язаних з виконанням вироку, засуджений є самостійним учасником кримінального провадження з певним процесуальним статусом. Однак КПК України не містить спеціальної статті, яка б регламентувала перелік процесуальних прав, необхідних для захисту прав та інтересів засудженого на стадії виконання вироку, а пропонує використати аналогію закону, яка полягає у наданні засудженому прав обвинуваченого, передбачених ст. 42 КПК без необхідної деталізації та конкретизації [3].

Норми КПК України не визнають наявності в засудженого інтересів, а як наслідок необхідності та можливості їх захисту, а на практиці повний правовий, а не доктринальний, захист інтереси особи отримують лише тоді, коли вони закріплені у нормах права. Тому в цілях посилення гарантій захисту прав і законних інтересів засудженого на стадії виконання вироку доцільним є внести необхідні зміни до КПК та детально закріпити на законодавчому рівні права засудженого та захисника-адвоката, повноваження та обов'язки суду, прокурора, органів та установ, на які покладено обов'язок виконання судових рішень, у нормах закону закріпити випадки обов'язкової участі під час розгляду питань, пов'язаних з виконанням вироку, засудженого, захисника-адвоката, прокурора, та інших осіб залежно від особливостей ситуації, оскільки лише точна правова регламентація слугуватиме основою для неухильного дотримання та реалізації прав та захисту законних інтересів.

Звернемо увагу, що процесуальні гарантії забезпечення прав сторони захисту кримінального провадження становлять собою різні за своїм конкретним змістом засоби і в сукупності своїй забезпечують учасникам кримінального провадження, що відносяться до неї, можливість реалізувати надані їм права. У зв'язку з цим КПК України повинен встановлювати не лише гарантії прав учасників кримінального провадження зі сторони захисту, а й процесуальний механізм, що забезпечує реалізацію цих гарантій. Цей механізм повинен містити у собі систему процесуальних норм, які спрямовані на досягнення завдань кримінального провадження.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Трофименко В. М. Уголовно-процессуальные гарантии и их схема / В. М. Трофименко // Проблемы совершенствования украинского законодательства и повышение эффективности правоприменительной деятельности ; отв. ред. Н. И. Панов. – Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – 1997. – С. 170–174.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. // Голос України. – 2012. – № 90–91. – 19 травня.
4. Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальні гарантії реалізації змагального методу кримінально-процесуального права / Л. М. Лобойко // Правничий вісник ун-ту «Крок». – Вип. 2. – 2007. – С. 203–209.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар ; за ар. ред. проф. В. Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М. Є. Шумила. – К. : Юстініан, 2012. – 1224 с.